ત્રીજુ ધોરણ ભણતી બાળાઓ માટે

ગુજરાતના પ્રસિદ્ધ સાક્ષર
સ્વર્ગવાસી નવલરામ લક્ષ્મીરામ કૃત.
સરકારી તથા ગાયકવાડી કેળવણીખાતામા ચાલતી

'બાળ - ગરબાવળી'ની નોટ

સર્વ હક સ્વાધીન

રચનાર—છગનલાલ નાથીરામ શેઠ.
શાહપોર—સુરત.

[કિમત બે આના.]

છગનલાલ મોતીરામ શાહ કૃત.

વિદ્યાપીઠ

'બાળ ગરબાવળી'ની નોટ.

કૉપીરાઇટ સગ્રહ

બાળ પ્રાર્થના

પ્રાર્થના=માગણી
આપ=તમે પોતે
પ્રાણી માત્રના=સઘળા પ્રાણી પદાર્થના
શકિત=બળ, જોર
માપ=પ્રમાણ
પાય લાગુ=પગે લાગુ
પ્રથમ=પહેલું
તમ=તમારૂં
પ્રેમ=હેત, પ્રીત
અમપર=અમારાપર
રહેમ=દયા, મહેરબાની
ક્ષેમ=કુશળ, આરોગ્ય, શરીરે સુખી
કુશળ=આરોગ્ય, શરીરે સુખી
બાહુ=સગા, ભાઇબેન
સાથ ટોળું
વસ્ત્ર=લુગડાં
આલજો=આપજો
સંકટ=દુઃખ, પીડા
ટાળજો=મટાડજો, દૂર કરજો
વા'લ=હેત
સુબુદ્ધિ=સારી બુદ્ધિ
કાપો=કાઢી નાખો
કુતર્ક=નઠારા વિચાર
કુચાલ=નઠારી ચાલ
સેવ=સેવા, ચાકરી
ટેવ=આદત
હરો=લઇ લો
અહમેવ=અહંકાર ગર્વ
માયાળુ=માયાવાળા
મીઠા=મધુર
બોલ=વાણી, શબ્દ
ભાવ=હેત, પ્રીતિ
નિભાવ=ટકાવ, ગુજરાન
સુમાર્ગ=ખરો રસ્તો
દિલ=મન, અંતર
વસાન=રખાન
પરમારથ=પરોપકાર, પારકાનું ભલું કરવું તે
પૂર્ણ=પુરેપુરો
વ્યસન=ટેવ, આદત
લગાડજો=પાડજો
અંતર=મન
ઉઘાડજો=ખોલજો ફેલાવો કરજો
શુદ્ધ=ચોકખુ
જોગ=લાયક
યોગ્ય=લાયક

નિશાળે જતી છોડીનું વર્ણન.

વર્ણન=હકીકત, વાત
વા'લી=પ્યારી
છોડી=નાની

ડા'પણ=સમજણ
રાંટો=કજીઓ
દાડો=દિવસ,દહાડો
વા'ણે=મળસ્કામા, પરોઢીએ
નિત્ય=દરરોજ હમેશા
પ્રીતે=હોંસથી, ખુશીથી
ભાવે=હોંસથી
ચૂકે=ભૂલે, વિસરે
કો કાળે=વખતે
સિલેટ=પત્થરપાટી, સ્લેટ
સાહી=પકડી ઝાલી
દીસે=દેખાય
દમદમ=હરખાતી હરખાતી
સરસ=સારી
ઠરે છે=નક્કી થાય છે
વાતો=વારતાઓ
હરખ=આનંદ,ખુશાલી
સઘનને=બધાને, સર્વને
રસાળી=રસવાળી
બોલ=શબ્દ,વાણી
મન ગમે=મનને પસંદ પડે

છોડીઓની ઉજાણી.

ઉજાણી=મિજબાની
અલીઓ=બેનો
હળીમળી=સંપી
કો=કોઇ
આણી=લાવી
ખોળી=શોધી
અજીડી=એડી, એટલી
સસ્તા=સોંઘા
ખોરા=વાસ મારતા
કોકડી=મુઠી ગાયણુ
દ્રાક્ષ=દરાખ
બર્ફજ=બરફજ
બર્ફજ સરખી=બરફના ચોસલા જેવી
હરખી=ખુશી થઇ
કેમે=કોઇ પણ રીતે
હાર્યો=ભાગ્યો
ખપે=ઉપયોગમા આવે, કામ લાગે
મમરા બે જાતના થાય છે ખારા ને મોળા
ગટ કરી ગયા=ખાઇ ગયા
પાચ પકવાન=લાડવા, ઘીતરા જલેબી, કચોરીપુરી, સત્રફેણી વગેરે
જીભ સળવળે=મોમા પાણી આવે ખાવાનું મન થાય
ગળગળતુ=ધીમી રીતનુ
મો બળતુ=તીખુ તમતમતુ
ખોબા=પોસ
ખારેક=સૂકુ ખજુર
સેકયો=શેકેલો
છાનુ=ચોરીને
છુપાવી=સંતાડી
ગાળી=મોકલી,કાઢી
રોતી=રડતી
બિચારી=ગરીબ

પાસ=પામે
મિજમાની=ઉજાણી

ગુજરાતનો વનસ્પતિ વૈભવ.

ભાગ ૧ લો.

વૈભવ શોભા
રૂડાં=સારાં
મનહર [illegible]
જગદીશ પરમેશ્વર
ઘણાં [illegible]
લીલા [illegible] આનંદ
ધા [illegible]
ધાન્ય અનાજ
ભંડાર [illegible]
[illegible]
[illegible]
કણની [illegible] મણનાં [illegible]
[illegible] કાચો કામની [illegible]
કાચું [illegible]
કિરતાર=બનાવનાર
પરમેશ્વર
કૃપા=મહેર, દયા
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
માડી=મા
[illegible] ગયા [illegible] આવી પડ્યા
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
મમત [illegible] આપમત
ગાડરિયા=ઘેટાની માફક
[illegible]
તાણે=ફરે
દાઝ=લાગણી
ઘુમે=ફરે
ગર્વ=અહંકારથી
ગરબો=આબાદ, સુખી,
ચઢિઆતો
સ્વદેશ=પોતાનો દેશ
[illegible]=ઇચ્છા, ધારો
સઉ=ગણી
વિદ્યામાતા=સરસ્વતી
[illegible]
[illegible] દૂર કરી
[illegible]=મેદાન પડો
પ્રભાત થાઓ=તૈયાર થાઓ
[illegible]
[illegible]

ગુજરાતનો વનસ્પતિ વૈભવ.

ભાગ ૨ જો.

બગીચો=બાગ
ફાલ્યો=ફળ ફળવાળો થયા
[illegible]

પ્રખ્યાત=જાણીતો
ઝુંડ=જથો
દીસે=દેખાય
હરખી=આનંદ પામી
હસે=ખુશી થાય
ઘટા=ફેલાવો, ભરાવ
ચોગમ=ચારે બાજુએ
મેના=વનચર
હાગેહાર=હાગંધ
મણા=ખામી, કસર
છાયા=ઓળો
ભુંડી=નઠારી
ખીલ્યું=ખીલી ગયું
અમૂલ્ય=જેની કિંમત થઈ શકે નહિ તે
બુધ=બુદ્ધિ, અક્કલ
વિણા=વગરના
ખપ=કામ
ખચે=ખચિત, નક્કી
વાંક=ગુનો, તકસીર
કોએ=કોઈ પણ
શેલડી=શેરડી
ઝુકે=નમે

કુંભસ્થળ=હાથીના માથાની વચમાનો ટેકો
જવાહિર=રત્ન
ગાઉ=વખાણું, તારીફ કરૂ
કદંબ=એક જાતનું ફૂલ ઝાડ એ ઝાડપર શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને ગોપીના લુગડા લઈ મૂકયા હતા
ઝીલી=ટકાવી
ખરે=પણ નક્કી
જમરૂખી=જામફળી
કદળી=કેળ
પપાઉ=પપનસ
મઝાદાર=લહેજતદાર, સ્વાદિષ્ટ

ગુજરાતનો વનસ્પતિ વૈભવ.

ભાગ ૩ જો.

મઝા=આનંદ
સુગંધ=સારી વાસ
સજની=બેન
રંગબેરંગી=તરેહ તરેહના રંગના
આંખે વળગે=આંખને ગમે
એકી મહેકી, મહકી, મઘમઘ થઈ
ખુબી=ખુબકારી
મઘમઘી=બહેકી
સોરમ=પીમળ, વાસ
ચોપાસ=ચારે તરફ
સોહામણા=શોભિતા
કેસુડા=ખાખરના ફૂલ
સુરજફૂલ=સુરજમુખીના ફૂલ
પૂડ=પાંદડા
ચાંદામું=ચંદ્રમા સાથે
હાસુ-હસવુ
હાસુ આવે=ખીલે
તુરી=પીપી, સરણાઈ
બનિયા=બન્યા
ગુંજે=ગૂંજ પાડે
વૈભવ=લીલા, શોભા
ઈશ=પરમેશ્વર

લીલા=શોભા
વાસ=રહેઠાણ, મુકામ
જગદીશ=પરમેશ્વર
સભર ભર્યો=પુરેપુરા ફેલાયા
ભાગ્ય=નસીબ
જગ=દુનિયા
સાર=મતલબ
સધ્યા=ગયા

નિશાળનું વર્ણન.

વર્ણન=હકીકત
પાય લાગું=પગે લાગું
ભાગ મટાડ=દૂર કર
મુખ=મોઢે
બેનપણી=સહાચરી
મનમોજે=ખુશીથી
ગીત=ગાયન
રૂપાળા=શોભિતા
ઉમંગ=હોંસ, ઉલટ
ખેળવણા=રમકડા

ખુશકાર=ખુશ કરનાર
રીઝી=ખુશી થઇ
ચળકતે=ઝળકતે
બાળા=છોકરી
નકશો=ગામ કે દેશનો ચિતરેલો નમુનો
નવરંગી=તરેહ તરેહના રંગના
તકતકતા=ચકચકતા
ભલા=સારા
તખ્તા=આરસા
ભરખ્યા=ટાંગ્યા
ચકર ચકર=ગોળ ગોળ
સખી=બેનપણી
સંગ=સાથે
મતિ=બુદ્ધિ
રંગે=ખુશીથી
મઝા=આનંદ
રજા=છુટ્ટી
માયા=હેત, પ્રીત

પરે=ઉપરે
શાન=ધીંગ
મીઠું ભાખે=મીઠા વચન બોલે
છટા=ચાલાકી, ખુબી
ત્યાંહી=ત્યાં
ચોટે=વળગે
છાહી=છવાઈ, પથરાઈ
અહાની=આવી
મોજ=મજા
રૂડ=સુંદર
ભાગ્ય=નસીબ
જાગે=ઉઘડે
ભણતર=વિદ્યા
વણ=વગર
પશુ સરખા=ઢોર જેવા
નર=પુરુષ
નાર=સ્ત્રી
અપાર=ઘણાજ
નિરખ્યા=જોયા

બાળકોની માગણી.

સમજુતી-હે પરમેશ્વર! તમે સઘળાજ પ્રાણી પદાર્થના માબાપ છો, માટે હુ માગુ તે આપો, તમારા બળનુ કાંઇ માપ નથી, હે પરમેશ્વર! હુ પગે લાગીને આટલુ માગુ છુ (૧) પહેલા હુ તમારો પ્યાર માગુ છુ તમે અમારા પર મહેરબાની રાખો, તમારી મહેરબાનીથીજ અમે શરીરે સુખી રહીએ, માટે હે પરમેશ્વર હુ પગે લાગીને આટલુ માગુ છુ, હે પરમેશ્વર૦ (૨) હુ, મારી મા શરીરે સુખી રહે એવુ માગુ છુ, મારા બાપ શરીરે સુખી રહે એવુ માગુ છુ મારા સગા વહાલા અને ભાઇ બેનો શરીરે સુખી રહે એવુ માગુ છુ, હે પરમેશ્વર૦ (૩) હુ માગુછુ કે અમારૂ પોષણ કરજો, વળી અનાજ, લુગડા અને આબરૂ પણ આપજો અને બધા માણસના દુખ મટાડજો, હે પરમેશ્વર૦ (૪) હુ હેત લાગીને માગુછુ, કે હુ બાળકને તમે સારી બુદ્ધિ આપો, અને નઠારા વિચાર તથા નઠારી રીતભાતને કાઢી નાખો હે પરમેશ્વર૦ (૫) હુ માબાપની સેવા અને હમેશા સાચુ બોલવાની ટેવ માગુછુ વળી માગુ છુ કે મારા મનમાંનો અહંકાર કાઢી નાખો, હે પરમેશ્વર૦ (૬) હુ માયાળુ સ્વભાવ, મીઠી વાણી અને બધાપર હેત રહે એવુ માગુછુ, કે જેથી દુનિયામા મારૂ ગુજરાન થાય, હે પરમેશ્વર૦ (૭) હુ માગુ છુ, કે મને ખરો રસ્તો (મોક્ષનો માર્ગ) બતાવો અને મારા મનમા દયા રખાવો, વળી પારકાનુ પુરેપુરૂ ભલુ કરાવો, હે પરમેશ્વર૦ (૮) હુ માગુછુ, કે મને ભણવાની ટેવ પાડજો, અને મારા મનની આંખો ખુલ્લી કરજો, મતલબ કે ખરૂ ખોટુ સમજવાની બુદ્ધિ આપજો, વળી સાચનો ચોકખો સુરજ ઉઘાડજો મતલબ

કે હુ સાચુ બોલુ ૮ એવી આદતનો ફેલાવો કરજે, હે પરમેશ્વર• (૯) મ ઉપર પ્રમાણે જે જે માગ્યુ તે તારી પાસ માગવાને હુ લાયક છુ અન તમ બાપ છો તેથી આપના જો છો, હવે મને જે જે આપના લાયક હોય તે આપો, હે પરમેશ્વર૦ (૧૦)

નિશાળે જતી છોકરીની હકીકત.

સમજુતી—મારી વહાલી બેન બહુ નાની છે, પણ સમજણમા મોટી છે મતલબ કે સમજણ વધારે (૧) મારી વહાલી બેન કજીઓ કરતી નથી, અને આ મા નિત્ય પ્રતીજ હોય છે મતલબ કે હસમુખી છે (૨) મારી વહાલી બેન સવારમા વહેલી અને બધાથી પહેલી ઉઠે છે (૩) મારી વહાલી બેન દરરોજ દાતણ કરે છે, ને ખુશીથી નહાય છે (૪) મારી વહાલી બેન ચોટલો ઓળાવે છે ને રોજ કપાળે ચાંદલો કરે છે (૫) મારી વહાલી બેન ૧૦૦ સુધી ગણે છે અને હોંસથી "બ પા" શીખે છે (૬) મારી વહાલી બેન નિશાળે જાય છે અને હંમેશ નિત્ય નિશાળે જવાનુ ચૂકતી નથી (૭) મારી વહાલી બેન સ્લેટ પકડે છે અને બહુ સમજુ દેખાય છે (૮) મારી વહાલી બેન પેન માગે છે ત્યારે બધાને વહાલી લાગે છે (૯) મારી વહાલી બેન હાથમા ચોપડી લે છે, અને હરખાતી હરખાતી ચાલે છે (૧૦) મારી વહાલી બેન લેશન કરે છે તેથી વર્ગમા નક્કી સારી ગણાય છે (૧૧) મારી વહાલી બેન વાર્તાઓ વાચે છે તેથી બધાને ખુશાલી ઉપજે છે (૧૨) મારી વહાલી બેન તાળી લઇને (તાળ સાથે) રસાળી ગરબી ગાય છે ૧૩) મારી વહાલી બેનની મીઠી

વાણી જેવી મે દુનિયામા કોઇની મીઠી વાણી સાભળી નથી (૧૪) મારી વહાલી બેન તમે વહાલા લાગો છો માટે તમને પસદ પડે તે માગી લો.

છોકરીઓની મીજબાની

સમજુતી—સૌ બેનો સપીને આવો આજે આપણે મીજબાની કરીએ બધાએ ઘરમાથી કાઇક કાઇક ખાવાનુ લાવો, આજે આપણે ઉજાણી કરીએ (૧) કોઇ સેકેલા ચણા અને કોઇ ધાણી લાવી આજે૦ કોઈ કોપરૂ ને ખાડ લાવી આજે૦ (૨) કોઇ ખજુર શોધી લાવી આજે૦ કોઇ ચારોળી ખાતી ખાતી આવી આજે૦ (૩) કોઇ કહે છે એ તો ખોટેલી છે આજે૦ કોઇ મીઠી બદામો લાવી આજે૦ (૪) કોઇએ સાધા પરતા આણ્યા, આજે૦ એ તો ઘણાજ ખોરા છે એમ સાૈએ કહ્યુ આજે૦ (૫) કોઇ સુકી રાયણો તો કાઈ દરાખ લાવી, આજે૦ કોઇ આખો મૂળો લાવી આજે૦ (૬) કોઇ બનકના ચોસલા જેવી બરફી લાવી, આજે૦ તે જોઇ બાળકોએ ખુરી થઇ કહ્યુ આજે૦ (૭) કોઇ ખુશીથી પેડો લાવી, આજે૦ પણ તે કોઇથી કેમે કરી ભાગ્યો નહિ આજે૦ (૮) પણ તે પત્થરથી ભાગ્યો આજે૦ કોઇ સારો લાડવો લાવી આજે૦ (૯) કોઈ કહે છે એ અમારા કામમા નહિ આવે આજે૦ ત્યારે કહ્યુ કે એ તમને નહિ મળીએ, આજે૦ (૧૦) કોઇ સકકરપારા લાવી, આજે૦ તો કોઈ ગોળપાપડી અને ખારા મમરા લાવી આજે૦ (૧૧) કોઇ પસદ પડે તેવા ગાડીઆ લાવી આજે૦ તે તો રમતા રમતાજ ખાઈ ગયા આજે૦ (૧૨) કોઈ પાચે પકવાન લાવી આજે૦

તે જોઈ નકકી મોમા પાણી આવે મતલબ કે ખાવાનુ મન થાય. આજે૦ (૧૩) કોઈ ઘીથી નીતરતુ દળ અને મગદળ લાવી, આજે૦ કોઇએ તીખુ તમતમતુ અથાણુ આપ્યુ આજે૦ (૧૪) કોઈ ખોબો ભરી ખાજૂ લાવી આજે૦ કોઈ શેકલો પાપડ લાવી આજે૦ (૧૫) કોઈ કોઈ ચોરીને સતાડતી લાવી આજે૦ તે જેની આવી કે તરતજ પાછી મોકલી આજે૦ (૧૬) અને તેને કહ્યુ બેન એ તો ચોરી કહેવાય આજે૦ રજા વગર ઘરમાથી કાઈ પણ લાવવુ નહિ આજે૦ (૧૭) એટલામા એક ગરીબ છોકરી રડતી આવી આજે૦ અને કહ્યુ કે મારી મા કાંઈ આપતી નથી આજે૦ (૧૮) એને હેતથી પાસે બેસાડી આજે૦ અને બધાએ ઉજાણી કરવા માડી આજે૦ (૧૯) બધા હેતથી વહેચીને ખાય છે, આજે૦ અને કહે છે કે ખાઈ પી રહ્યા પછી ગરબા ગાવા માડીએ આજે૦ (૨૦)

ગુજરાતની વનસ્પતિ શોભા. ભાગ ૧.

સમજુતી—ગુજરાત દેશ સારો છે, સારો છે, સારો છે પરમેશ્વરે એને દુનિયામા સારો બનાવ્યો છે (૧) જ્યા જુઓ ત્યા આનદ આનદજ છે, કારણ કે પરમેશ્વરે પૈસા અને અનાજની મહેરબાની કરી છે (૨) ઘણી જાર, બાજરી, ભાત, ઘઉ, ચણા, વટાણા અને વાલ થાય છે (૩) વળી જ્યા ઘણી તુવેર, મગ, ચોળા, મઠ, અડદ, મકાઈ અને જવ ઘણા થાય છે (૪) અને વળી દીવેલી, તલ, અળસી વગેરે ચીજો હજારો હજાર કળશી પાકે છે (૫) હુ ખરૂ કહુ છુ, કે એ ગણે ગણી શકાય એમ નથી, ગુજરાતમા તમામ

જાતનો કાચા સોના જવો કીમતી માલ પુષ્કળ થાય છે (૬) પરમેશ્વરે કાંઇ પણ ખામી રાખી નથી, પણ ઉલટી હિંદુસ્તાન ઉપર ઘણી મહેરબાની કરી છે (૭) હે ભાઇ ' આપણીજ મોટી ભૂલ છે, કે આપણે ગરિબાઇમા આવી પડ્યા છીએ (૮) જો આવો ફળદ્રુપ મુલક બીજાને મળ્યો હોય તો જિંદગીમા તે દુખ નજર જાણેજ નહિ. (૯) લોકો પોતાની બુદ્ધિથી કઇ પણ હુનર પરદેશમાથી શીખી જાનતા નથી, અને ખેટાની માફક ખોટી જીદ કરે છે મતલબ કે બાપદાદાના ધંધામા કંઇ સુધારો કરતા નથી (૧૦) આપમત, આળસ અને અદેખાઇ એ ત્રણ છોડી દો, અને દેશની લાગણીને માટે અભિમાન રાખી બધે ફરો, મતલબ કે પરદેશમા મુસાફરી કરો (૧૧) અહંકારથી (સ્વદેશાભિમાનના અહંકારથી) દેશ પાછો ચઢિઆતો કરો, અને મતા બેસતા પોતાના દેશનુ સુખ ઇચ્છો (૧૨) સંપ રાખીને, સરસ્વતી દેવીને યાદ કરીને, હુનર કળામા અભિમાનથી છકેલા થાઓ, મતલબ કે હુનર કળામા મચ્યા રહો (૧૩) કેડ બાંધીને જરાવારમા આળસ દૂર કરીને તૈયાર થાઓ તો હુ વિચારીને કહુ છુ કે તમારી જીત છેજ (૧૪)

ગુજરાતની વનસ્પતિની શોભા. ભાગ ૨.

સમજુતી—ગુજરાત ખરેખરો બાગજ છે, અને ઘણા ફળ-ફૂલવાળો હોવાથી જાણીતો થયો છે (૧) જયા ઝાડોના ઘણા જથા માલમ પડે છે, જેને જોઇને મન આનંદ પામી ખુશ થાય છે (૨) વડ ચારે તરફ ફરતો ફેલાવો કરે છે, તેની નીચે લશ્કર ઉતરતું હતુ

(૩) હાલમાં ઘણા આંબાઓ ઊગે છે, કહો કે કેરીના સ્વાદમાં કાંઈ ખામી છે ? (૪) લીમડાનો લીંબોળો લાગે છે, સારો, પણ આમલીની પ્રીતિ નહારી છે કારણ કે લીમડો કડવો છે પણ તે અને તેની હવા ગુણકારી છે, આમલી ખાટી છે અને તે ને તેની હવા રોગ ઉપજાવનારી છે (૫) કપાસનો છોડ કેવો લાગે છે ! એ પોતે નાનો છે પણ દુનિયાને ઢાંકનારો છે કારણ કે તેના લુગડા બને છે ને તે આખી દુનિયા પહેરે છે (૬) આ ખસખસનું ખેતર કેવું ખીલી રહ્યું છે ! જેના રસનું વાળ કીમતી અફીણ બને છે (૭) અક્કલ વગરના માણસો તે વગર કારણે (શોખને માટે) ખાય, તો નક્કી મરેજ, એમાં એનો કાંઈપણ વાંક નથી (૮) આ ઉભી શેરડીઓ કેવી શોભે છે ! જો,જો, એની ચમરીઓ કેવી નમે છે ! (૯) પેલું કણસનું ફૂલ કેવું મોટું છે ! તે હાથીના માથાની વચમાંના ઢેકા જેવું દેખાય છે (૧૦) જો,જો બધા ઝાડ રતનાજ છે મતલબ કે ઘણા કીમતી છે, તું કોના વખાણ કર અને કોના ન કર (૧૧) આસોપાલવ, કદમ, પીપળ, બીલી અને જાણે આકાશને ટકાવી રહ્યું હોય એવું ઉંચું તાડનું ઝાડ પણ છે (૧૨) વાસ, સાગ, સરગવો, બાવળ, ખાખર, ખજુરીઓ, અને આવળના ઝાડ પણ છે (૧૩) જામફળી, કમરખી, બોરડી, સીતાફળી, કેળ, અને દાડમડીઓના ઝાડ છે (૧૪) કેરી, રાયણ, લીંબુ, જાંબુ, નારંગી, અંજીર, અને સોતરાના, લાખા ફળ તું જો (૧૫) વળી પપનસ ફાલસા અને દ્રાખો એવા લાખો સ્વાદવાળા મેવા થાય છે (૧૬)

ત્રીજા ધોરણની સૃષ્ટિજ્ઞાનની પ્રશ્નોત્તરમાળા.

ગુજરાતની વનસ્પતિની શોભા. ભાગ ૩.

સમજુતી—હે બેન ! ફૂલનો આનંદ તો આપણા ગુજરાત દેશમાંજ છે કારણ કે તેમાં સોના જેવી શોભા અને સારી વાસ એ બંને છે (૧ ફૂલો કેવા તરેહ તરેહના રંગના છે તે જોડીને આંખે વળગે એવા છે મતલબ કે તે આપણને વારંવાર જોવા ગમે છે (૨] વળી તેની ખુશબો એવી સારી આવે છે કે તેથી આખો ગુજરાત દેશ બહેંક બહેંક થઈ રહે છે (૩ જુઈ, જાઈ, જતી, સાહેલી, પારિજાતક, ચંપો અને ચંપેલીના ફૂલ છે ૪ ગુલ્ફાગી ગલસ, મોગરો, બટમોગરો, ગુલછડી, તગર, તુળસી અને ડમરાના છોડ પણ છે (૫ ચારે તરફ જંગલો ફૂલોથી મઘમઘ થઈ રહ્યા છે, જેનું નામ વેલા વાગે જ કેવી સારી વાસ આવે છે' ( )પાણીમાં કમળના ફૂલ ચારે તરફ કેવા ખીલી રહ્યા છે' આજે ગુલબાસના ફૂલ કેવા શોભિતા લાગે છે (૭ આ ગુલતાના ફૂલ કેવા શોભી રહ્યા છે' કેસુડાના તથા કરુબાના ફૂલ લાલ લાલ લાગે છે (૮) હે બેની' પેલા સુંદર ગરજમુખી ફૂલ સૂરજની પાછળ પ્રેમથી કેવા ફરે છે' (૯) પોયણીના ફૂલ ચંદ્રમા સાથે પરણેલા છે, તેથી જ્યારે તે ચંદ્રમાને જુએ છે ત્યારે તે ખીલે છે ૧૦ ડગણા અને તનમનીયાના ફૂલ મજાના ખીલ્યા છે, અને ધતુરાના ફૂલ પીળી જેવા બનેલા છે, (૧૧) જાણે વન પરમેશ્વરની લીલા બતાવતું હોયની' વનની શોભામાં પણ પરમેશ્વરનું રહેઠાણ છે (૧૨) જ્યાં જોઉં છું ત્યાં પરમેશ્વર પુરેપુરો ફેલાયો હોય, એમ લાગે છે નવલરામ કવિ કહે છે, કે મારૂં સારૂં નસીબ કે હું દુનિયાના સાર તરફ ગયો મતલબ કે દુનિયાનો સાર મેં કહી બતાવ્યો

નિશાળની હકીકત.

સમજુતી—મા, હુ તને પગે લાગીને કહુ છુ કે તુ મને નિશાળે મૂક, મા, હુ માહેરથી માગી લઉ છુ કે મારા ભણવાના કોડ તુ પુરા પાડ (૧) મા આગ જેવડી મારી ઘણી સહીઅરો જો, જો, ચોપડીઓ લઇને ભણવાને જાય છે (૨) મા, જો, જો એ કેવી આનંદથી નિશાળે જાય છે! હે મા! ત્યા જો જાય તો દરરોજ ગીત ગવાય છે (૩) મા, ત્યા શોભિતા રંગની (રંગાકારની) એક પેટી ભરેલી છે, હે મા, તેને ત્યા બેસી હોંસથી જોઉં છુ (૪) મા, બીજી પેટી ખુબ ફરે એવા રમકડાની છે, મા જેને માણસો ખુરશીથી આકારની પેટી કહે છે (૫) મા, વળી ત્યા શોભિતા ઝળકતા ચોકઠામા ઘણા લખોટા પરોવેલા છે તે વડે છોકરીઓ ગણે છે (૬) મા, તરેહ તરેહના ઝગઝગતા રંગવાળા નવા નકશાઓ સારી રીતે ભીતે ટગાવ્યા છે તે જાણે આરસા હોયની! (૭) મા, ત્યા એક ચીતરેલો ગોળો (પૃથ્વીનો ગોળો) ચારે તરફ ફરી શકે એવો છે, મા, સાચુ કહુ છુ કે ખરેખર તે ચક્કર ચક્કર ફરે છે (૮) મા હુ એક દહાડા મારી બેનપણી સાથ ત્યા ગઇ હતી, મા, તેજ દિવસથી ખુશીથી ભણવાની મરજી થઇ (૯) મા, નિશાળમા તો ભણવાની મજા છે મા, ત્યા એક વાગે રમવાની રજા મળે છે (૧૦) મા, ત્યા મહેતાજી બધાપર ઘણી માયા રાખે છે, મા, મહેતાજી હમેશા ધીરા સ્વભાવથી મીઠુ બોલે છે (૧૧) મા, ત્યા શીખવવાની કેવી ખુબી છે! મા, ચાર તરફ ઘટા છવાઇ રહી છે તેથી ત્યા ભણવામા મન ચોટે છે (૧૨ મા, આવી નિશાળે ભણવા જવુ એ તો આનંદજ મા, ત્યા હમેશા

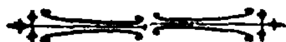
રમ્યા કરતા ભણવુ ગમે છે (૧૩) મા, જો નિશાળ બહારથીજ લલચાવે એવી છે, હે મા, જો ત્યા જઇને હોસથી ભણીએ તો નસીબ ઉઘડે (૧૪) મા, વિદ્યા વગર સ્ત્રી અને પુરૂષ ઢોર સરખા રહે છે, મા, મે ભણતરમા ઘણાજ સુખો જોયા છે (૧૫)

સમાપ્ત.

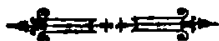

પ્રસિદ્ધ કર્તા-છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

પ્રસિદ્ધ કરવાનુ ઠેકાણુ **શાહપોર-સુરત.**

સુરત બરાનપુરી ભાગળ ઉપર આવેલા શ્રી " અનાવિલ " પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમા રઘુભાઇ લલ્લુભાઈ દેશાઇએ છાપ્યુ

આવૃત્તિ ૩ જી નકલ ૧૦૦૦ સને ૧૯૨૪.

